

Programy dotacyjne wspierające wymianę urządzeń grzewczych w latach 2019-2022

– analiza dla gmin województwa śląskiego, małopolskiego oraz mazowieckiego

WSTĘP

Polska wciąż znajduje się w światowej czołówce państw zmagających się z problemem smogu. Główną przyczyną zanieczyszczenia powietrza w Polsce jest niska emisja, czyli pyły i szkodliwe gazy, pochodzące z kotłów i pieców na węgiel i drewno w gospodarstwach domowych. Odpowiadają one za 86% całkowitej emisji pyłu zawieszonego PM2.5 oraz za ok. 93% emisji kancerogennego i mutagennego benzo(a)pirenu¹. Sytuację dodatkowo pogarsza spalanie złej jakości paliw stałych w urządzeniach niespełniających żadnych norm emisji. Szacuje się, że w kraju użytkowanych jest ok. 3 milionów takich „kopciuchów”.

Ze względu na fakt, że to sposób ogrzewania domostw jest główną przyczyną powstawania smogu, to właśnie wymiana kotłów jest podstawowym i najskuteczniejszym narzędziem dla poprawy jakości powietrza. Dlatego celem tego raportu jest przyjrzenie się jak przebiega ten proces w wybranych województwach.

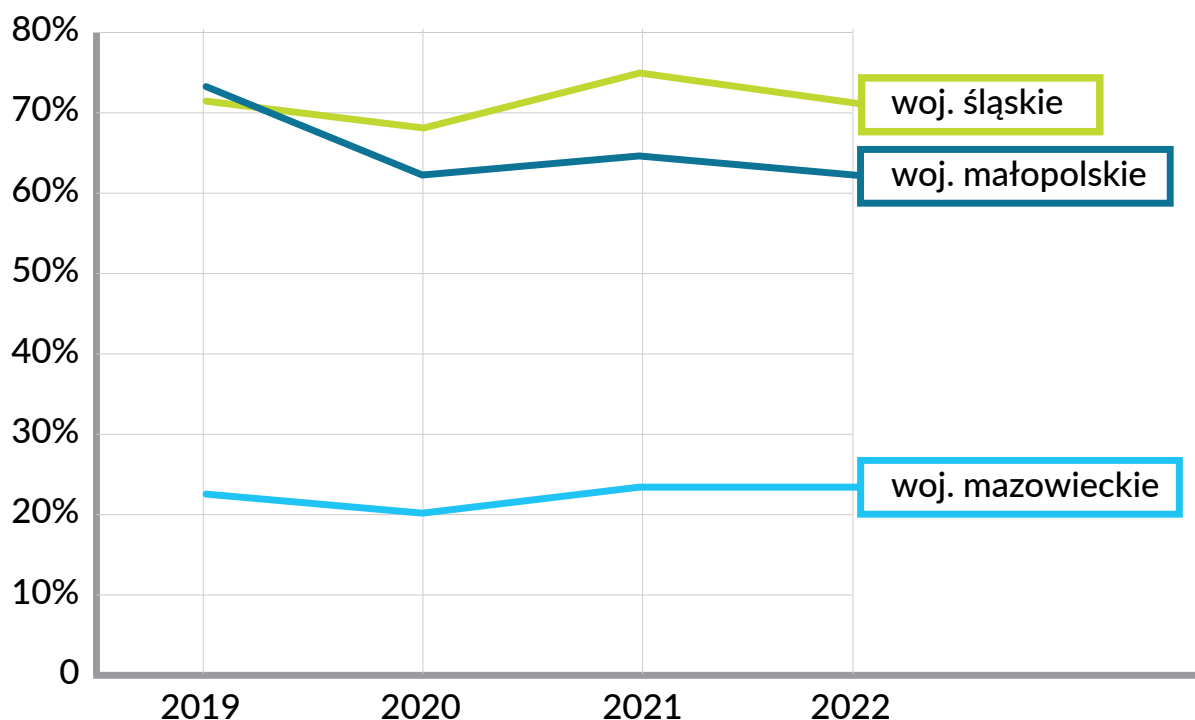
Niniejszy raport poświęcony jest analizie programów dotacyjnych wspierających wymianę przestarzałych i wysokoemisyjnych urządzeń grzewczych na paliwa stałe w latach 2019 - 2022. W ramach dostępu do informacji publicznej zebrano dane dotyczące programów dotacyjnych ze wszystkich gmin z województw: śląskiego, małopolskiego oraz mazowieckiego. Informacje o realizacji programu Czyste Powietrze uzyskano z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, a dane dotyczące programów gminnych (wszystkich pozostałych – innych niż program Czyste Powietrze) bezpośrednio z urzędów miast/gmin.

WYNIKI ANALIZY DANYCH

Przygotowane zestawienie (Aneks, tabela 1) pokazuje, iż **najwięcej gmin posiadających i wykorzystujących programy gminne znajdowało się w województwie śląskim – średnio nieco ponad 70% gmin w latach 2019 - 2022 realizowało na swoim terenie program inny niż Czyste Powietrze**. W województwie małopolskim takich gmin było średnio 65%, a w mazowieckim – średnio niewiele ponad 20%, co oznacza, iż w tym regionie co piąta lub co czwarta gmina (w zależności od roku) posiadała inny program dotacyjny.

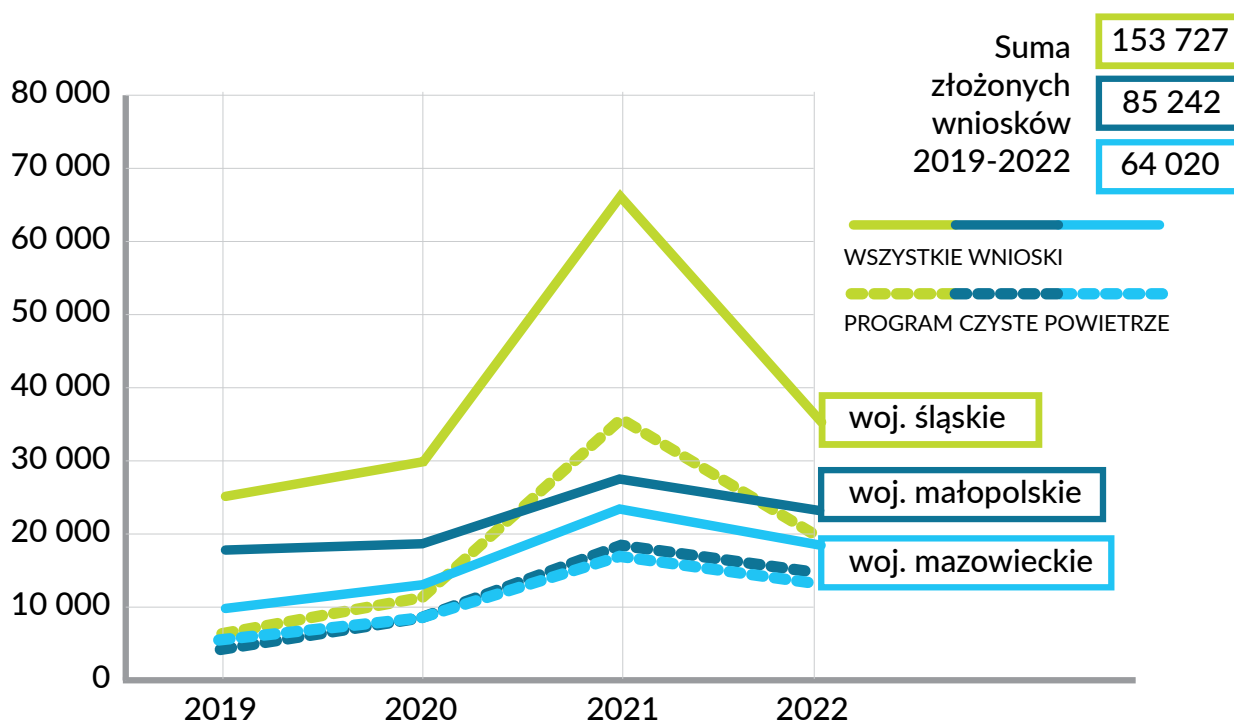
1. Źródło: KOBIZE 2023, Krajowy bilans emisji, Udział poszczególnych sektorów w emisji PM2.5 i WWA w roku 2021

Wykres 1. Odsetek gmin posiadających program dotacyjny inny niż Czyste Powietrze

Kolejne zestawienie (Aneks, tabela 2) pokazuje jak wygląda liczba składanych wniosków w ramach różnych programów dotacyjnych. **Jak można zauważyć, województwo śląskie zajmuje pod tym względem pozycję zdecydowanego lidera.** Co roku liczba składanych tam wniosków o dotację na wymianę kotła (w ramach programu Czyste Powietrze oraz w ramach pozostałych programów) zdecydowanie przewyższa pozostałe województwa - **składano tam średnio dwa razy więcej wniosków niż w województwie małopolskim oraz mazowieckim.** Liczbę wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła w ramach wszystkich programów dotacyjnych i programu Czyste Powietrze pokazano na wykresie nr 2.

Wykres 2. Liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła w ramach wszystkich programów dotacyjnych i programu Czyste Powietrze

W każdym z województw możemy zauważyć tendencję wzrostową jeśli chodzi o wnioski składane w ramach programu Czyste Powietrze, aż do roku 2021 gdzie liczba wniosków osiągnęła najwyższe wartości. Niestety ten trend nie utrzymał się już w 2022 roku. Wartości spadły nawet o połowę w przypadku województwa śląskiego. W pozostałych województwach obniżenie wartości nie było aż tak drastyczne, jednak wyraźnie zauważalne.

Jeśli chodzi o wnioski składane w ramach szeroko rozumianych programów gminnych to w tym przypadku zainteresowanie jest również bardzo zbliżone w obrębie województw. W każdym z województw trend jest identyczny jak w przypadku liczby wniosków składanych w programie Czyste Powietrze, a więc zainteresowanie rośnie aż do roku 2021, w którym odnotowano najwyższe wartości, natomiast w roku 2022 liczba wniosków również spadła. W województwie małopolskim i mazowieckim zainteresowanie programami zmniejszyło się, jednak nie są to tak wyraźne różnice jak w województwie śląskim gdzie liczba wniosków spadła o połowę.

Suma wniosków ze wszystkich trzech analizowanych województw wykazała, że **złożone wnioski o wymianę źródła ogrzewania rozkładają się mniej więcej po połowie, z niewielką przewagą dla programu Czyste Powietrze.**

Wykres 3. Liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła w ramach wszystkich programów dotacyjnych, suma wniosków w województwie: śląskim, małopolskim i mazowieckim

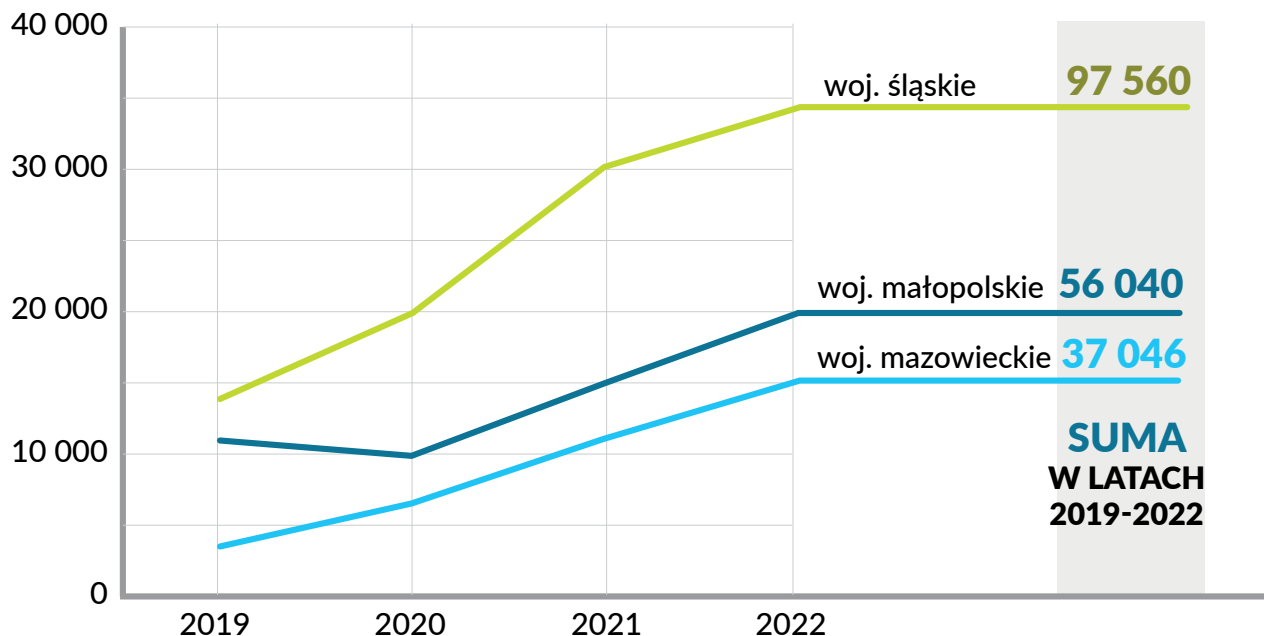
W przypadku liczby rozliczonych dotacji, czyli wartości, która jest w stanie w przybliżeniu pokazać, ile urządzeń grzewczych zostało wymienionych w ramach tych dotacji, w każdym z województw na przestrzeni czterech przeanalizowanych lat widać tendencję wzrastającą.

Podobnie jak w poprzednich zestawieniach również w tym przypadku **województwo śląskie uplasowało się na pierwszej pozycji. Liczba wypłaconych tam dotacji okazała się ponad dwukrotnie wyższa niż w pozostałych analizowanych województwach.**

Należy jednak pamiętać, iż dofinansowanie z programu Czyste Powietrze można łączyć z innymi dotacjami, a jednocześnie nie ma możliwości wskazania, które z wniosków o dotację oraz wniosków o płatność były wnioskami łączonymi w ramach różnych programów. Przykładowo, jedna osoba mogła złożyć jeden wniosek do programu Czyste Powietrze i jeden wniosek do programu gminnego – w sumie dwa wnioski na wymianę tylko jednego źródła.

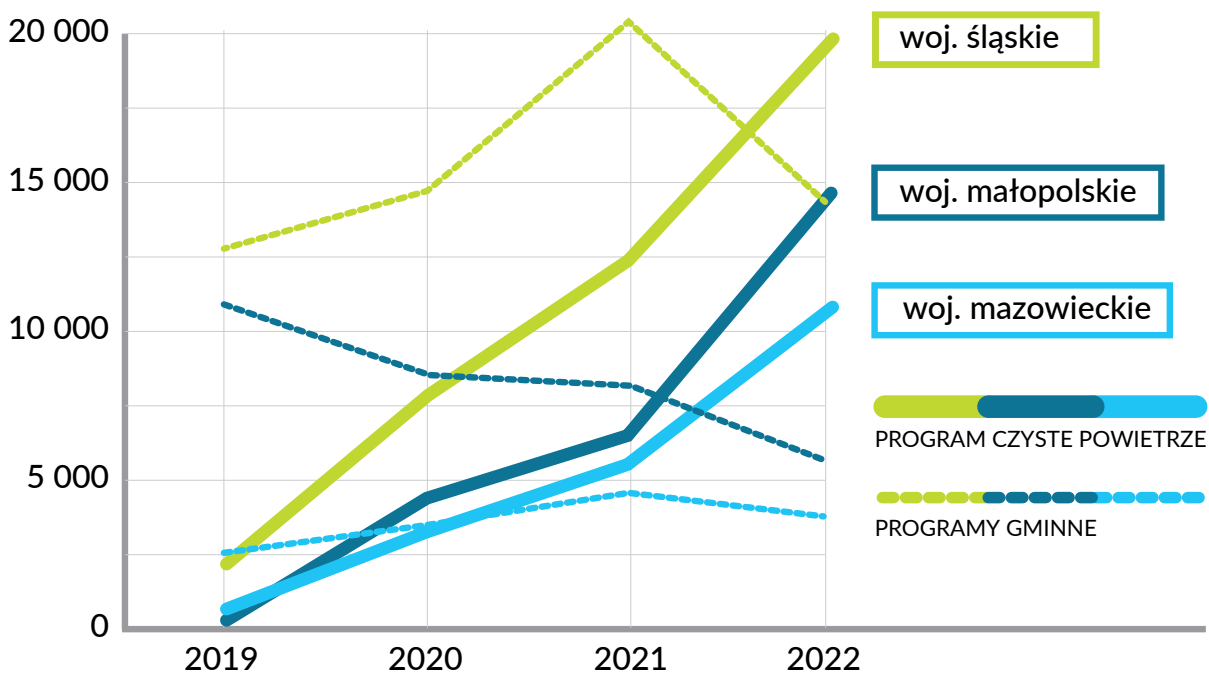
Biorąc pod uwagę liczbę wniosków o płatność obejmujących wymianę źródła ciepła, które zostały rozliczone (wyplacone) widzimy, iż w przypadku programu Czyste Powietrze ich liczba wzrasta z roku na rok. Również w tym zestawieniu najlepiej wypada województwo śląskie, odnotowując najwyższe liczby złożonych wniosków.

Wykres 4. Liczba wniosków o płatność obejmujących wymianę źródła ciepła, które zostały rozliczone (wyplacone) w ramach wszystkich programów dotacyjnych w latach 2019-2022

Jeśli chodzi o programy gminne, to w województwie małopolskim z roku na rok liczba wniosków malała, a w województwie mazowieckim zmiany zachodziły bardzo dynamicznie: w latach 2019 i 2022 odnotowano spadek ilości wniosków, a w 2020 i 2021 lekki wzrost. Każdego roku najmniej wniosków składano w województwie mazowieckim.

Wykres 5. Porównanie dynamiki zmian Programu Czyste powietrze i programów gminnych (liczba wniosków o płatność obejmujących wymianę źródła ciepła, które zostały rozliczone (wyplacone))

PODSUMOWANIE

Na podstawie danych z czterech analizowanych lat można zauważyć, że liczba gmin w danym województwie posiadających program dotacyjny inny niż Czyste Powietrze utrzymuje się na mniej więcej stałym poziomie. Gminy województwa śląskiego i małopolskiego w dominującej części posiadały odrębny program, odpowiednio w 70% i w 65%. Natomiast w przypadku województwa mazowieckiego odsetek gmin z własnym programem jest zdecydowanie niższy - w 2019 roku co piąta, a w 2022 co czwarta gmina posiadała odrębny program.

Z analizy wynika, że to województwo śląskie uplasowało się na pozycji zdecydowanego lidera pod względem liczby złożonych wniosków o dotację na wymianę starych kotłów. W latach 2019-2022 liczba wniosków na wymianę źródła ogrzewania w ramach wszystkich dostępnych programów dotacyjnych wyniosła tam niemal 154 tysięcy. Na drugim miejscu uplasowało się województwo małopolskie – ponad 85 tysięcy wniosków. Najgorzej wypadło województwo mazowieckie, gdzie mieszkańcy złożyli ich jedynie 65 tysięcy. W województwie śląskim i małopolskim niewiele ponad połowa złożonych wniosków na wymianę ogrzewania to wnioski do programu Czyste Powietrze. Pozostałe z nich to wnioski do innych programów dotacyjnych, które są oferowane w gminach. Natomiast w województwie mazowieckim widać zdecydowaną (ponad dwukrotną) przewagę programu Czyste Powietrze nad pozostałymi programami dotacyjnymi, jeśli chodzi o liczbę złożonych wniosków o dotację.

Liczba wypłaconych dotacji w ciągu analizowanych czterech lat w ramach wszystkich programów wyniosła w województwie śląskim 98 tysięcy. W województwie małopolskim było to 56 tysięcy wniosków, a w województwie mazowieckim – zaledwie 37 tysięcy. W województwie śląskim i małopolskim liczba wypłaconych dotacji z programów gminnych przewyższa liczbę wniosków z programu Czyste Powietrze. Natomiast w województwie mazowieckim ponownie widać dużą (dwukrotną) przewagę programu Czyste Powietrze nad pozostałymi programami dotacyjnymi. Należy pamiętać, że dofinansowanie z programu Czyste Powietrze można łączyć z innymi dotacjami. Przykładowo, jedna osoba mogła złożyć jeden wniosek do programu Czyste Powietrze i jeden wniosek do programu gminnego – w sumie dwa wnioski na wymianę tylko jednego źródła.

W ramach analizy przygotowano również rankingi miejscowości w ramach województw, które miały najwięcej i najmniej złożonych wniosków do wszystkich programów dotacyjnych pod kątem liczby wniosków na wymianę źródła ciepła złożonych w latach 2019-2022. Poniższe dane wskazują na bardzo duże rozbieżności w zależności od województwa. Możemy zauważyć, iż liderzy województw: śląskiego – Katowice (6626 wniosków), woj. małopolskiego – Kraków (4152 wniosków) czy woj. mazowieckiego - Warszawa (5447 wniosków) na przestrzeni 4 lat złożyli widocznie zróżnicowaną sumaryczną ilość wniosków. Najlepiej ponownie wypada województwo śląskie (Katowice) z liczbą wniosków o ponad tysiąc wyższą od Warszawy (woj. Mazowieckie) oraz o niemal 2,5 tysiąca wyższą od Krakowa, czyli lidera województwa małopolskiego. Należy jednak pamiętać, iż we wrześniu 2019 roku w Krakowie weszła w życie uchwała antysmogowa zakazująca spalania paliw stałych w domowych piecach, kotłach i kominkach, co sprawiło, że tego typu urządzenia były wymieniane przede wszystkim przed terminem wejścia w życie zakazu.

W rankingu najmniej aktywnych gmin widać bardzo duże rozbieżności w obrębie województw. Najgorzej wypada województwo mazowieckie, gdzie są przypadki gmin, które w ramach wszystkich programów dotacyjnych w latach 2019-2022 złożyły mniej niż 20 wniosków: Strachówka 17, Ceranów 18 wniosków. W województwie śląskim i małopolskim najmniej aktywne gminy osiągają wyższe wartości. W województwie małopolskim liczba wniosków w 10 najmniej aktywnych gminach wynosi od 51 w Mędrzechowie do 86 w gminie Trzciana. W województwie śląskim rozbieżność w aktywności gmin jest bardzo widoczna. Na liście 10 najmniej aktywnych gmin znalazła się miejscowość Krupski Młyn z jedynie 39 złożonymi wnioskami, ale również gmina Starcza z wynikiem 144 wniosków.

Liczba/odsetek gmin z programem dotacyjnym poza PCZP

Tabela 1.

	rok	Liczba analizowanych gmin	Liczba gmin posiadających program dotacyjny inny niż Czyste Powietrze	Odsetek gmin posiadających program dotacyjny inny niż Czyste Powietrze
woj. śląskie	2019	167	115	70,55%
	2020		107	68,15%
	2021		124	74,25%
	2022		114	71,25%
woj. małopolskie	2019	182	130	72,22%
	2020		106	61,63%
	2021		117	64,29%
	2022		106	61,63%
woj. mazowieckie	2019	314	67	21,82%
	2020		58	20,49%
	2021		79	25,16%
	2022		74	25,00%

Liczba wniosków o dofinansowanie wymiany źródła ciepła

Tabela 2.

	rok	Program Czyste Powietrze - liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła	Programy gminne - liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła	Liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła w ramach wszystkich programów dotacyjnych
woj. śląskie	2019	6616	18570	25186
	2020	11013	18970	29983
	2021	35294	28124	63418
	2022	20370	14770	35140
	suma	73293	80434	153727
woj. małopolskie	2019	5256	11547	16803
	2020	7742	10178	17920
	2021	17776	9571	27347
	2022	15279	7893	23172
	suma	46053	39189	85242
woj. mazowieckie	2019	5685	3849	9534
	2020	7822	5575	13397
	2021	17005	6066	23071
	2022	13933	4085	18018
	suma	44445	19575	64020

Suma wniosków o dofinansowanie wymiany źródła ciepła

Tabela 3.

	Program Czyste Powietrze - liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła	Programy gminne - liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła	Liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła w ramach wszystkich programów dotacyjnych
suma wniosków w województwie: śląskim, małopolskim i mazowieckim	163 791	139 198	303 989

Liczba wypłaconych dotacji na wymianę źródła ciepła

Tabela 4

	rok	Program Czyste Powietrze - liczba wniosków o płatność obejmujących wymianę źródła ciepła, które zostały rozliczone (wypłacone)	Programy gminne - liczba wniosków o płatność obejmujących wymianę źródła ciepła, które zostały rozliczone (wypłacone)	Liczba wniosków o płatność obejmujących wymianę źródła ciepła, które zostały rozliczone (wypłacone) w ramach wszystkich programów dotacyjnych
woj. śląskie	2019*	868	12635	13503
	2020*	5517	14352	19869
	2021	9756	20335	30091
	2022	19781	14316	34097
	suma	35922	61638	97560
woj. małopolskie	2019*	298	10838	11136
	2020*	1997	7811	9808
	2021	7157	7628	14785
	2022	14712	5599	20311
	suma	24164	31876	56040
woj. mazowieckie	2019*	1099	2447	3546
	2020*	4317	2892	7209
	2021	6571	4771	11342
	2022	11398	3551	14949
	suma	23385	13661	37046

* Liczba umów obejmujących wymianę źródła ciepła, które zostały rozliczone (wypłacone) w danym roku (liczba wniosków o wyłącznie wymianę źródła ciepła oraz o wymianę źródła ciepła i termomodernizację/inne zadania)

10 najaktywniejszych gmin w województwie śląskim

Tabela 5.

	Program Czyste Powietrze - liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła w latach 2019-2022	Programy gminne - liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła w latach 2019-2022	Liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła w latach 2019-2022 w ramach wszystkich programów dotacyj- nych
Katowice	700	5926	6626
Rybnik	5019	417	5436
Wodzisław Śląski	1621	2813	4434
Jastrzębie Zdrój	1286	2443	3729
Zabrze	498	3076	3574
Gliwice	902	2439	3341
Pszczyna	1339	1766	3105
Jaworzno	1728	1257	2985
Częstochowa	2071	787	2858
Bielsko Biała	1171	1663	2834

10 najaktywniejszych gmin w województwie małopolskim

Tabela 6.

	Program Czyste Powietrze - liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła w latach 2019-2022	Programy gminne - liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła w latach 2019-2022	Liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła w latach 2019-2022 w ramach wszystkich programów dotacyj- nych
Kraków	228	3934	4162
Skawina	926	2551	3477
Wieliczka	982	815	1797
Myślenice	980	772	1752
Czernichów	560	966	1526
Zabierzów	594	918	1512
Trzebinia	593	860	1453
Liszki	264	1038	1302
Zielonki	515	778	1293
Chrzanów	476	792	1268

10 najaktywniejszych gmin w województwie mazowieckim

Tabela 7.

	Program Czyste Powietrze - liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła w latach 2019-2022	Programy gminne - liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła w latach 2019-2022	Liczba wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła w latach 2019-2022 w ramach wszystkich programów dotacyj- nych
Warszawa	556	4891	5447
Radom	1333	130	1463
Płock	665	489	1154
Otwock	305	509	814
Grodzisk Mazowiecki	112	671	783
Przasnysz (M)	402	252	654
Ożarów Mazowiecki	55	574	629
Nasielsk	342	273	615
Wiązowna	350	244	594
Wołomin	252	334	586

10 najmniej aktywnych gmin w województwach: śląskim, małopolskim, mazowieckim

Tabela 8.

Tabela przedstawia liczbę wniosków o dofinansowanie na wymianę źródła ciepła w latach 2019-2022 **w ramach wszystkich programów dotacyjnych w najmniej aktywnych gminach.**

województwo śląskie		województwo małopolskie		województwo mazowieckie	
Gmina	liczba wniosków	Gmina	liczba wniosków	Gmina	liczba wniosków
Starcza	144	Trzciana	86	Huszlew	31
Czernichów	136	Gręboszów	83	Młynarze	31
Ujsoły	136	Ropa	82	Boguty-Pianki	30
Łękawica	121	Bolesław	81	Podkowa Leśna	29
Dąbrowa Zielona	117	Borzęcin	81	Przesmyki	26
Żarnowiec	114	Raławice	66	Szulborze Wielkie	25
Przyrów	100	Sękowa	66	Wierzbno	23
Irządze	72	Lipnica Murowana	61	Jasieniec	21
Koszarawa	47	Rytko	60	Ceranów	18
Krupski Młyn	39	Mędrzechów	51	Strachówka	17